

«Αλησμόνητες Πατρίδες». Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Ανάπτυξη ιστότοπου και δημιουργία ντοκιμαντέρ

Τσαλαβρέτα Γεωργία¹, Αλμπανίδου Ακριβή²

¹ Δασκάλα, 1^ο Δημοτικό Σχολείο Πορταριάς
georgiatsalv@gmail.com

² Καθηγήτρια Πληροφορικής, 1^ο Δημοτικό Σχολείο Αρτέμιδος
akrivia@yahoo.co.uk

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με αφορμή την επέτειο των 90 χρόνων που πέρασαν από τότε που ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας βίωσε την καταστροφή και τον ξεριζωμό υλοποιήθηκε με τους μαθητές της έκτης τάξης του ολοήμερου τμήματος το πρόγραμμα με τίτλο “Αλησμόνητες πατρίδες”.

Κύριος σκοπός του διδακτικού σεναρίου ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές μια από τις πιο επώδυνες ιστορικές περιόδους, τη μικρασιατική καταστροφή με οδηγό την έρευνα και την προφορική αφήγηση των γεγονότων από πρόσφυγες πρώτης και δεύτερης γενιάς. Επιπλέον να κατανοήσουν πως η επεξεργασία των ιστορικών πηγών συμβάλλει στην ιστορική τους παιδεία αφού τους εισάγει σε διαδικασίες διερεύνησης, ελέγχου και αξιολόγησης της πληροφορίας πριν μετατραπεί σε ιστορική γνώση.

Ο σχεδιασμός της μαθησιακής δραστηριότητας βασίστηκε σε εργαλεία ΤΠΕ, αφού η χρησιμοποίησή τους βοηθάει τον εκπαιδευτικό να υλοποιήσει διαφορετικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις και σύγχρονες μαθησιακές τεχνικές όπως η μαθητοκεντρική και η συνεργατική μάθηση.

Στην πορεία του προγράμματος οι μαθητές γνώρισαν τα κυριότερα γεγονότα του μικρασιατικού πολέμου, το γεωγραφικό και ιστορικό χώρο στον οποίο διαδραματίστηκαν αυτά καθώς και τον τρόπο ζωής των Ελλήνων στη Μικρά Ασία. Διάβασαν βιβλία, παρακολούθησαν ντοκιμαντέρ, αλλά το πιο ενδιαφέρον για τους μαθητές ήταν η δημιουργία σχετικού ιστότοπου και η παραγωγή ντοκιμαντέρ αφού από παθητικοί δέκτες έγιναν ενεργά μέλη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εργαλεία ΤΠΕ, έρευνα, ενεργά μέλη, ιστότοπος, ντοκιμαντέρ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ ο γενικός σκοπός διδασκαλίας της Ιστορίας είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης. Η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης αφορά την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων μέσα από την εξέταση αιτίων και αποτελεσμάτων, ενώ η καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης αφορά την κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών και στάσεων που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον. Έτσι, με τη διδασκαλία της Ιστορίας ο μαθητής μπορεί να αποκτήσει όχι μόνο την επίγνωση ότι ο σύγχρονος κόσμος

αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά και την αντίληψη ότι ο σύγχρονος ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη ζωή του. Ο σκοπός της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης συνδέεται έτσι με το γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης που αναφέρεται στην προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών. (ΔΕΠΠΣ 2003)

Η γνώση της ιστορίας συνδέεται συνεπώς με ατομική, κοινωνική και πολιτική ενδυνάμωση καθώς η κατανόηση του παρελθόντος θεωρείται σημαντικό μέρος της ζωής ως συνολικής ενότητας. Επιβάλλεται έτσι το περιεχόμενο της ιστορικής εκπαίδευσης να περιέχει μεθόδους που αναπτύσσουν της κρίση και καλλιεργούν την ιστορική συνείδηση. Η ένταξη των ιστορικών μαρτυριών στην ιστορική εκπαίδευση αποτελεί το θεμέλιο λίθο της αλλαγής της φυσιογνωμίας του μαθήματος της ιστορίας στην κατεύθυνση της κατάκτησης του ιστορικού εγγραμματισμού, της ικανότητας δηλαδή του υποκειμένου να αναζητά, να επιλέγει, να διαβάζει κριτικά, να αιτιολογεί, να συνδυάζει, να αξιολογεί, να συνθέτει και να επικοινωνεί. (Ρεπούση 2007)

Ένας τρόπος ανάδειξης του ιστορικού εγγραμματισμού αποτελεί η χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας στην αναζήτηση, συγκέντρωση, κατηγοριοποίηση, αποθήκευση, ανάκληση της ιστορικής πληροφορίας καθώς και η αξιοποίηση του ηλεκτρονικού μέσου στη δημιουργία της ιστορικής σύνθεσης. Το διαδίκτυο συνιστά μια τεράστια δεξαμενή ιστορικών πηγών το οποίο υπερβαίνει δυναμικά την ιστορική μάθηση.

Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλει στην αλλαγή του μαθησιακού περιβάλλοντος και δημιουργεί συνθήκες ενεργητικής και συνεργατικής μάθησης, εμπλουτίζοντας παραμέτρους που αφορούν τη διδασκαλία, τη δημιουργική και κριτική σκέψη, την επίλυση προβλημάτων, την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων. Ενεργοποιούνται έτσι επιλεκτικά και συνδυαστικά γνωστικές δεξιότητες, λογικοί συλλογισμοί και μεταγνωστικές στρατηγικές με τη βοήθεια των οποίων το άτομο επεξεργάζεται τα δεδομένα με λογικό τρόπο. Η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία εμπλουτίζει τη διδασκαλία με δραστηριότητες που οδηγούν τον μαθητή να ουσιαστικοποιήσει τη γνώση σχηματίζοντας έννοιες, κρίσεις, γενικεύσεις και σχήματα ενώ ταυτόχρονα μαθαίνει πώς να μαθαίνει.

Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιώντας τις ΤΠΕ υλοποιεί διαφορετικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις και σύγχρονες διδακτικές μαθησιακές τεχνικές, όπως η μαθητοκεντρική και ομαδοσυνεργατική μάθηση. (Ματσαγγούρας 2000). Ο εκπαιδευτικός υπερβαίνει το τυπικό επίπεδο της παρουσίασης (αναμετάδοσης και εκπομπής) της πληροφορίας και υλοποιεί μια εποικοδομιστική προσέγγιση, όπου η γνώση ανακαλύπτεται, συμπληρώνεται και οικοδομείται πάνω σε προηγούμενες.

Το μαθησιακό περιβάλλον τροποποιείται και ο μαθητής από παθητικός δέκτης πληροφοριών μετατρέπεται σε ενεργό υποκείμενο όπου ανακαλύπτει, διερευνά, πειραματίζεται, συνεργάζεται, αναλύει, συνθέτει και παράγει γνώση μέσα από το διάλογο και την επικοινωνία. Η μάθηση είναι αποτελεσματική όταν ο μαθητής πειραματίζεται κατασκευάζοντας ένα προϊόν που έχει νόημα για τον ίδιο. (S. Papert)

Συμπερασματικά οι νέες τεχνολογίες δεν αποτελούν μεμονωμένο γνωστικό αντικείμενο, αλλά ενσωματώνονται στη διδασκαλία των μαθημάτων, προωθώντας με αυτό τον τρόπο τη διαθεματικότητα (Ματσαγγούρας 2004). Ως μαθησιακό γνωστικό εργαλείο διατρέχουν οριζόντια όλα τα αντικείμενα του προγράμματος σπουδών του δημοτικού και θεωρούνται μέσο υποστήριξης των σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων, εργαλείο συνεργασίας και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης και της δημιουργικής ικανότητας των μαθητών. (Οδηγός Εκπαιδευτικού ΔΕΠΠΣ ΤΠΕ 2011)

ΦΑΣΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η υλοποίηση του συγκεκριμένου διδακτικού σεναρίου διήρκεσε όλο το σχολικό έτος και ο διδακτικός χρόνος που χρειάστηκε ήταν δυο δίωρα την εβδομάδα και για τις τρεις φάσεις. Στο ένα δίωρο οι μαθητές εργάζονταν στο εργαστήριο πληροφορικής και στο άλλο δίωρο στο εργαστήριο προφορικής αφήγησης.

Η πρώτη φάση διήρκεσε από τον Οκτώβριο μέχρι και τον Δεκέμβριο. Οι στόχοι της πρώτης φάσης ήταν οι μαθητές να γνωρίσουν τα κυριότερα γεγονότα του μικρασιατικού πολέμου, να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στην μικρασιατική καταστροφή, να κατανοήσουν το ιστορικό-γεωγραφικό χώρο στον οποίο διαδραματίστηκαν τα γεγονότα, να γνωρίσουν τον τρόπο ζωής των Ελλήνων στη Σμύρνη και τη συμβίωσή τους με το τουρκικό στοιχείο και τέλος να έρθουν σε επαφή με συγκεκριμένα λογισμικά που θα χρησιμοποιούνταν σε επόμενη φάση του προγράμματος.

Στη διάρκεια της πρώτης φάσης, στο εργαστήριο προφορικής αφήγησης, οι μαθητές παρακολούθησαν ντοκιμαντέρ που αναφέρονταν στα ιστορικά γεγονότα της εποχής, από το αρχείο της ΕΡΤ, από τα οποία με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού, απομόνωσαν τις πληροφορίες που θα τους ήταν χρήσιμες για τις μετέπειτα δραστηριότητές τους και τις κατέγραψαν σε σχετικό φύλλο εργασίας. Οι άξονες στους οποίους οι μαθητές έπρεπε να επικεντρωθούν ήταν πρόσωπα που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο, κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της εποχής, αιτίες, αφορμές και συνέπειες, γεωγραφικές περιοχές που επηρεάστηκαν, συνθήκες που υπογράφηκαν, σχέσεις μεταξύ ελληνικού και τουρκικού στοιχείου πριν και μετά την καταστροφή.

Στη συνέχεια παρακολούθησαν αντιπροσωπευτικά αποσπάσματα από τη τηλεοπτική σειρά “Λωξάνδρα” ώστε να εντοπίσουν και να σχολιάσουν, στη συζήτηση που κάθε φορά ακολουθούσε, την κοινή συμβίωση των δυο λαών. Για τη συγκεκριμένη δράση διατέθηκαν δυο δίωρα.

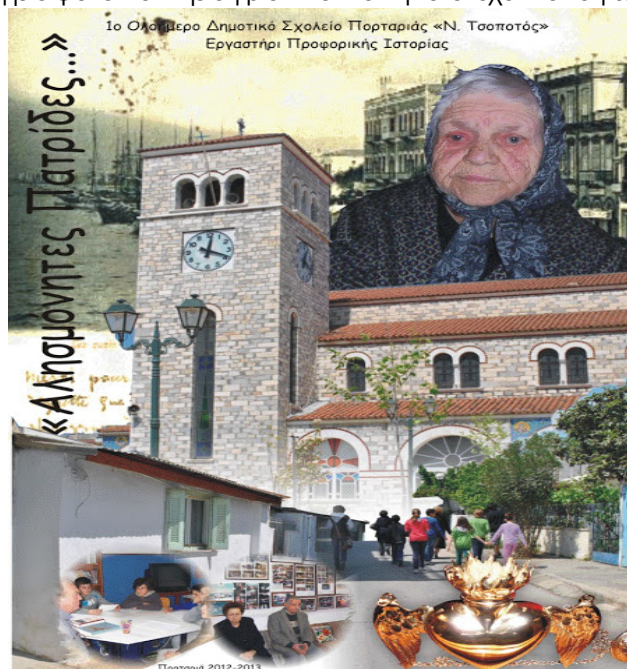
Στο πρώτο δίωρο παρουσιάστηκε σύντομα στους μαθητές η υπόθεση του έργου και ενημερώθηκαν ότι πρόκειται για τηλεοπτική διασκευή του ομώνυμου βιβλίου της Μαρίας Ιορδανίδου. Παρακολούθησαν το πρώτο επεισόδιο το οποίο θεωρήσαμε ότι ήταν και το πιο αντιπροσωπευτικό. Οι μαθητές κλήθηκαν στη διάρκεια της παρακολούθησης να καταγράφουν σε φύλλο εργασίας που τους δόθηκε όποιες λέξεις τους έκαναν εντύπωση, τους ήταν άγνωστες ή λέξεις που παραμένουν στο ελληνικό λεξιλόγιο μέχρι και σήμερα και έχουν τις ρίζες τους στη τουρκική γλώσσα. Καταγράφηκαν και κρατήθηκαν από τους μαθητές για μετέπειτα δραστηριότητα. Μερικές από τις λέξεις που κατέγραψαν ήταν: τετζερές, σαλμαδάκια, τζαναμπέτης, μπερεκέτια, τας κεμπάπ, κοκόνα, καβουρναριό, μπλάστρης. Επίσης ζητήθηκε να παρατηρήσουν, για να σχολιαστεί στη συνέχεια, τις σχέσεις που είχαν αναπτύξει οι Έλληνες με τους αλλοεθνείς. Τα θέματα όμως που θίγανε οι μαθητές αναφέρονταν στον τρόπο με τον οποίο γίνονταν τότε οι γάμοι και στα κριτήρια επιλογής συντρόφου. Με άξονα τους προβληματισμούς των μαθητών έγιναν συσχετίσεις του τρόπου ζωής της τότε εποχής με τη σύγχρονη. Οι μαθητές εστίασαν περισσότερο σε διαφορές, διασκέδασαν το συντηρητικό τρόπο ζωής ενώ παράλληλα τους έκανε ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός ότι παρά τον συντηρητισμό τους το σπίτι ήταν ανοιχτό και φιλόξενο για κάθε άνθρωπο που είχε ανάγκη από τροφή, αγάπη και θαλπωρή. Επισημάναν ότι η Λωξάνδρα δεν ξεχώριζε τους ανθρώπους ανάλογα με την καταγωγή τους.

Στο δεύτερο δώρο παρακολούθησαν μικρά αποσπάσματα από διάφορα επεισόδια στα οποία αναδεικνύονταν η δομή της οικογένειας, έθιμα, παραδόσεις, θρησκευτικές αντιλήψεις και ανατολίτικες γεύσεις. Δόθηκε στα παιδιά φύλλο εργασίας στο οποίο κατέγραφαν επιγραμματικά στοιχεία των παραπάνω θεματικών ενοτήτων. Για παράδειγμα ένα από τα στοιχεία που σημείωσαν ήταν ότι υπήρχε πάντα αγιασμός στο σπίτι, ότι στις δύσκολες στιγμές που περνούσε η Λωξάνδρα πάντα προσευχόταν στην Παναγία και ότι το φαγητό έπαιζε κεντρικό ρόλο στη ζωή της.

Στη διάρκεια όλης αυτής της δραστηριότητας ναι μεν είχε δοθεί στους μαθητές ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αλλά ταυτόχρονα τους δίνονταν η δυνατότητα να επιλέξουν οι ίδιοι τα στοιχεία που ήθελαν να συζητήσουν και που τους έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση. Εν κατακλείδι οι μαθητές ήταν εκείνοι που οδηγούσαν τη συζήτηση και αναδείκνυαν τις πτυχές της ζωής των ανθρώπων εκείνης της εποχής που τους ενδιέφερε να μάθουν περισσότερες λεπτομέρειες.

Τελευταίο στάδιο της Α' φάσης ήταν η ανάγνωση, μέσα στην τάξη, του βιβλίου της Ελένης Δικαίου με τίτλο "Τα κοριτσάκια με τα ναυτικά". Επιλέχθηκε για ανάγνωση το συγκεκριμένο βιβλίο γιατί η γλώσσα του είναι απλή και κατανοητή στους μαθητές και περιγράφει τις πολιτικοκοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν πριν και μετά την καταστροφή στην περιοχή της Σμύρνης με τρόπο που να μπορούν να το αντιληφθούν οι μαθητές της συγκεκριμένης ηλικίας. Επιπλέον παρουσιάζει την εγκατάσταση και όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισε η οικογένεια που πρωταγωνιστεί στο βιβλίο στα προσφυγικά της Νέας Ιωνίας Βόλου τα οποία στη συνέχεια επισκεφτήκαμε.

Η συγγραφέας ήρθε στο σχολείο, μετά από δική μας πρόσκληση και συζήτησε με τους μαθητές σχετικά με το βιβλίο της και τις προσωπικές εμπειρίες, αφού θεωρούσε τον εαυτό της όπως η ίδια ανέφερε αυτόπτη μάρτυρα, εφόσον τα γεγονότα και τα πρόσωπα που περιγράφει είναι πραγματικά και η ίδια έχει καταγωγή μικρασιατική.

Εικόνα 1: Η αφίσα του προγράμματος

Παράλληλα το ίδιο χρονικό διάστημα στο σχολικό εργαστήριο της πληροφορικής έγινε εισαγωγή στην HTML και οι μαθητές σε ονομοιογενείς ομάδες των δυο ατόμων

δημιούργησαν τους δικούς τους ιστοτόπους. Σκοπός αυτής της δραστηριότητας ήταν να αποκτήσουν τις κατάλληλες δεξιότητες ώστε να είναι ικανοί να αναπτύξουν στη συνέχεια έναν ιστοτόπο που θα αποτελέσει πηγή πληροφοριακού υλικού σχετικού με το θέμα μας.

Επίσης, οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με διάφορα λογισμικά με σκοπό την εξοικείωσή τους. Τα λογισμικά τα οποία γνώρισαν οι μαθητές ήταν:

- α) Γλώσσα Προγραμματισμού Scratch
- β) Περιηγητής Ιστοσελίδων Mozilla Firefox
- γ) Επεξεργαστής κειμένου Open Office Writer
- δ) Επεξεργαστής γραφικών Gimp
- ε) Λογισμικό δημιουργίας κόμικς Pixton
- στ) Λογισμικό δημιουργίας ασκήσεων Hot Potatoes

Η δεύτερη φάση η οποία διήρκεσε από τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο, χωρίζεται σε δυο υποενότητες. Στην πρώτη υποενότητα οι μαθητές εργάζονταν στο εργαστήριο της πληροφορικής ένα δίωρο την εβδομάδα. Στόχος ήταν να αποκτήσουν δεξιότητες αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο, να εμπλουτίσουν τις ιστορικές τους γνώσεις, να αναπτύξουν κριτική σκέψη ως προς την καταλληλότητα και την εγκυρότητα των πληροφοριών, να προωθηθεί η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία μάθησης και τέλος να σχεδιαστεί και να αναπτυχθεί ένας ιστοτόπος.

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ανομοιογενείς ομάδες των δυο ατόμων. Σε κάθε ομάδα δόθηκαν συγκεκριμένες θεματικές ενότητες για τις οποίες θα έπρεπε να αναζητήσουν πληροφορίες στο διαδίκτυο και να συγκεντρώσουν πληροφοριακό υλικό. Οι μαθητές χρησιμοποίησαν διάφορες τεχνικές αποθήκευσης των πληροφοριών. Δημιούργησαν φακέλους για να ταξινομήσουν τα αρχεία τους, έμαθαν να διαχειρίζονται τους σελιδοδείκτες στο Mozilla Firefox, δημιούργησαν και αποθήκευσαν έγγραφα με τον επεξεργαστή κειμένου Open Office Writer, αποθήκευσαν φωτογραφίες από το διαδίκτυο, έμαθαν να κατεβάζουν βίντεο και ηχητικά ντοκουμέντα.

Οι θεματικές ενότητες που δόθηκαν στους μαθητές ήταν οι εξής:

α) *Ιστορία*

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές έπρεπε να εστιάσουν σε αιτίες, αφορμές, συνέπειες και συνθήκες που υπογράφηκαν πριν και μετά την καταστροφή.

β) *Πρόσωπα*

Κεντρικός άξονας στην αναζήτηση ήταν οι πρωταγωνιστές των γεγονότων.

γ) *Εκπαίδευση*

Αυτή η θεματική ενότητα είχε ως πυρήνα τα εκπαιδευτήρια της Σμύρνης.

δ) *Μουσικές και ήχοι της Ανατολής*

Αναζητήθηκαν τα είδη της μουσικής που αναπτύχθηκαν στην περιοχή της Μικράς Ασίας και πώς αυτά επηρέασαν τον Ελληνισμό.

ε) *Χάρτες*

Αναζητήθηκαν χάρτες που έδειχναν τα εδάφη που έχασαν ή κέρδισαν τα αντίπαλα στρατόπεδα. Διαπιστώθηκαν τα σύνορα πριν και μετά την καταστροφή και εντοπίστηκαν οι περιοχές στις οποίες διαδραματίστηκαν καίριες πολεμικές συγκρούσεις.

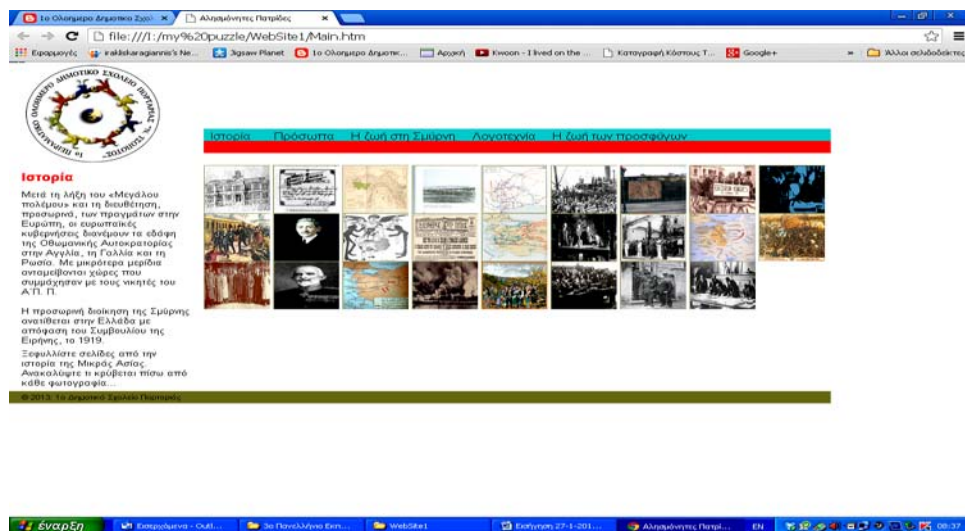
στ) *Μικρασιάτες Λογοτέχνες*

Περιηγήθηκαν σε ιστοσελίδες και αναζήτησαν Έλληνες λογοτέχνες με μικρασιατική καταγωγή που η θεματική των βιβλίων τους είχε να κάνει με εκείνη την περίοδο.

ζ) Εγκατάσταση των προσφύγων

Οι μαθητές επικεντρώθηκαν στην πορεία που ακολούθησαν οι πρόσφυγες στο ταξίδι της φυγής τους, τους τρόπους με τους οποίους αναγκάστηκαν να φύγουν από τη Σμύρνη, ποιους σταθμούς είχαν στην πορεία τους και τα μέρη που εγκαταστάθηκαν όταν πλέον έφτασαν στην Ελλάδα, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο τους αντιμετώπισαν οι ντόπιοι.

Αφού ολοκληρώθηκε η συγκέντρωση του πληροφοριακού υλικού η εκπαιδευτικός σχεδίασε και έδωσε στους μαθητές τη βασική δομή του ιστότοπου. Εξηγήθηκε αναλυτικά η δομή μιας κενής ιστοσελίδας και σε ποια σημεία της θα έπρεπε να επέμβουν οι μαθητές για να προσθέσουν τις φωτογραφίες, τα κείμενα και τους τίτλους. Οι μαθητές έμαθαν να συνδέουν τις ιστοσελίδες που οι ίδιοι κατασκεύαζαν με την κεντρική σελίδα του ιστότοπου. Κάθε ομάδα, ανάλογα με τις θεματικές ενότητες που της είχαν δοθεί, έπρεπε να δημιουργήσει ιστοσελίδες που περιελάμβαναν μια κεντρική φωτογραφία και ένα μικρό κείμενο που συνόδευε τη φωτογραφία.

Εικόνα 2: Ο ιστότοπος - <http://users.sch.gr/almpiranidou/minorasia/Main.htm>

Στη δεύτερη υποενότητα οι μαθητές εργάζονται στο εργαστήριο προφορικής αφήγησης ένα δίωρο την εβδομάδα. Στόχος ήταν να μάθουν να διακρίνουν τις ιστορικές πηγές σε πρωτογενείς και δευτερογενείς, να μάθουν να διαβάζουν τις ιστορικές πηγές και να συγκεντρώνουν δεδομένα, να κατανοήσουν την προφορική μαρτυρία ως πηγή γνώσης για το παρελθόν, να εφαρμόζουν τη μεθοδολογία της προφορικής συνέντευξης στη δική τους έρευνα.

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, διδάχθηκαν τα είδη των πηγών, διάβασαν αντίστοιχες, εντόπιζαν τις πληροφορίες που η κάθε μια παρείχε και στο τέλος ήταν σε θέση να διαπιστώσουν σε ποιο είδος ανήκε η κάθε πηγή που κάθε φορά τους δίνονταν.

Σκοπός ήταν οι μαθητές, στο τέλος αυτής της υποενότητας να είναι ικανοί, στο βαθμό που η ηλικία τους το επιτρέπει, να απαντούν στα εξής ερωτήματα:

- Ποιος είναι ο δημιουργός της πηγής;
- Πότε δημιουργήθηκε;
- Πού δημιουργήθηκε;

- δ) Σε ποιους απευθύνεται;
- ε) Για ποιο σκοπό δημιουργήθηκε;
- στ) Σε ποια πληθυσμιακή ομάδα απευθύνεται;
- ζ) Είναι σύγχρονη με την εποχή που εξετάζουμε;
- η) Ποιο είναι το είδος της πηγής;
- θ) Ποιο το θέμα;
- ι) Η πηγή είναι απόσπασμα ή πλήρες σώμα;
- κ) Ποια άποψη προβάλλει;
- λ) Είναι μεροληπτική η άποψη κατά τη γνώμη σου και για τι;

Στο επόμενο βήμα, αναζητηθήκαν και οριστήκαν οι πληροφορητές. Ζητήσαμε τη βοήθεια του τοπικού μικρασιατικού συλλόγου Εγγλεζονήσι. Στη συνέχεια οι μαθητές οργάνωσαν τα ερωτηματολόγια που θα δίδονταν στα πρόσωπα από τα οποία καλούνταν να πάρουν συνέντευξη. Οι πληροφορητές ήταν πρώτης γενιάς και δεύτερης γενιάς γι' αυτό και τα ερωτηματολόγια ήταν δυο. Και σε αυτή την περίπτωση οι μαθητές όρισαν τις θεματικές ενότητες για τις οποίες ήθελαν να κάνουν σχετικές ερωτήσεις.

Ερωτηματολόγια Συνέντευξης

Πληροφορητής Α' Γενιάς

Στοιχεία ταυτότητας

Όνομα:

Ηλικία:

Διεύθυνση:

Τηλέφωνο:

Ενότητα 1: Μνήμες από τη Μικρά Ασία

1. Από ποιο μέρος της Μικράς Ασίας κατάγεστε;
2. Πόσο χρονών φύγατε από κει;
3. Θυμόσαστε την περιοχή και το σπίτι σας;
4. Με τι ασχολούνταν οι γονείς σας;
5. Στην περιοχή ζούσαν πολλοί Έλληνες;
6. Πώς ήταν οι σχέσεις με τους Τούρκους;
7. Στο σπίτι μιλούσατε μόνο ελληνικά;
8. Με τι ασχολούνταν κυρίως οι Έλληνες της περιοχής;
9. Τα παιδιά πήγαιναν σε ελληνικό σχολείο;
10. Πώς διασκέδαζαν οι μεγάλοι;
11. Πώς φύγατε από εκεί; Τι πράγματα πήρατε μαζί σας;
12. Έχετε ακόμη κάποια από τα κειμήλια που φέρατε μαζί σας;

Ενότητα 2: Εγκατάσταση – σπίτι - γειτονιά

1. Σε ποιο μέρος σας πήγαν όταν φτάσατε στην Ελλάδα;
2. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε τις πρώτες μέρες;
3. Όταν φτάσατε στο Βόλο που μένατε;
4. Πώς ήταν η κατάσταση στον προσφυγικό συνοικισμό;
5. Πώς σας υποδέχτηκαν οι ντόπιοι; Αντιμετωπίσατε κάποια προβλήματα με τους ντόπιους; Τι είδους προβλήματα;
6. Πώς ήταν το σπίτι που μένατε όταν ήσασταν παιδιά; Τι έπιπλα είχατε, τι ηλεκτρικές συσκευές; Πού ζούσαν τα παιδιά και πού οι μεγάλοι; (Κοιμόσασταν στον ίδιο χώρο με τους γονείς σας;)
7. Απ' όσο θυμόσασταν από την οικογένεια και τους φίλους σας, παντρευόντουσαν πρόσφυγες με Βολιώτες; Πώς αντιμετωπίζονταν τέτοιοι γάμοι από τους πρόσφυγες και πώς από τους Βολιώτες;
8. Τι θυμόσαστε από τη γειτονιά σας, τη Νέα Ιωνία, όταν ήσασταν παιδί; Πώς ήταν τα σπίτια; Υπήρχαν δρόμοι, πλατείες, παιδικές χαρές, σχολεία, μαγαζιά;

Ενότητα 3: Εργασία – διασκέδαση

1. Ποια δουλειά έκαναν οι γονείς σας όταν ήρθατε στο Βόλο;
2. Έφταναν τα χρήματα για να καλύψετε τις ανάγκες σας;
3. Τα παιδιά των προσφύγων πήγαιναν σχολείο;
4. Τι φαγητά μαγείρευε η μητέρα σας; Ήταν ίδια με αυτά που μαγείρευε στη Μικρά Ασία;
5. Πώς διασκέδαζαν οι γονείς σας και οι μεγαλύτεροι; Τι είδους μουσική άκουγαν; Χόρευαν; Ποιοι ήταν οι παραδοσιακοί χοροί της Μικράς Ασίας; Ξέρετε να τους χορεύετε;
6. Ποια έθιμα των μεγάλων Χριστιανικών γιορτών που είχαν οι Μικρασιάτες τα διατηρείτε ακόμη και σήμερα;

Πίνακας 1: Ερωτηματολόγιο για πληροφορητή Α' γενιάς**Εικόνα 3:** Πληροφορητής Α' Γενιάς**Εικόνα 4:** Πληροφορητές Β' Γενιάς

Πληροφορητής Β' Γενιάς

Ενότητα 1: Μνήμες από τη Μικρά Ασία

1. Έχετε διηγηθεί στα παιδιά σας τις αναμνήσεις σας από τον ξεριζωμό;
2. Τι πράγματα έφεραν από τη Μικρά Ασία οι δικοί σας; Έχετε σήμερα στο σπίτι σας κάποια κειμήλια από τη Μικρά Ασία;
3. Για ποια θέματα από τη ζωή τους στη Μικρά Ασία σας μιλούσαν οι γεροντότεροι; Για το χωριό τους, τη δουλειά τους, τη διασκέδασή τους; Σας άρεσαν οι διηγήσεις; Εσείς τα έχετε διηγηθεί στα παιδιά σας;
4. Έχετε επισκεφτεί το χώρο καταγωγής των γονιών σας στη Μικρά Ασία; Εάν ναι : Πώς νιώσατε όταν επισκεφτήκατε τον τόπο καταγωγή σας; Εάν όχι: Θα θέλατε να είχατε επισκεφτεί τον τόπο καταγωγής σας;

Ενότητα 2: Σχέσεις με τους ντόπιους

1. Πώς σας υποδέχτηκαν οι ντόπιοι; Αντιμετωπίσατε κάποια προβλήματα; Τι είδους προβλήματα;
2. Είχατε φίλους στο Βόλο; Στο πέραςμα του χρόνου, άλλαξαν οι σχέσεις με τους Βολιώτες;
3. Απ' όσο θυμάστε από την οικογένεια και τους φίλους σας, παντρεύονταν πρόσφυγες με Βολιώτες; Πώς αντιμετωπίζονταν τέτοιοι γάμοι από τους πρόσφυγες και πώς από τους Βολιώτες;
4. Πηγαίνατε για διασκέδαση σε μαγαζιά του Βόλου; Ερχόντουσαν κάτοικοι του Βόλου στα μαγαζιά της Νέας Ιωνίας;
5. Πιστεύετε πως οι πρόσφυγες είχαν διαφορές με τους Βολιώτες; Ποιες ήταν αυτές οι διαφορές;

Ενότητα 3: Εγκατάσταση – σπίτι – γειτονιά

1. Τι έχετε ακούσει για τις πρώτες μέρες της εγκατάστασης στον προσφυγικό συνοικισμό;
2. Πώς ήταν το σπίτι που μένατε όταν ήσασταν παιδιά; Τι έπιπλα είχατε, τι ηλεκτρικές συσκευές; Πού ζούσαν τα παιδιά και πού οι μεγάλοι; (Κοιμόσασταν στον ίδιο χώρο με τους γονείς σας;)
3. Μένετε ακόμη στο ίδιο σπίτι; Τι αλλαγές έχουν γίνει;
4. Τι φαγητά μαγείρευε η μητέρα σας; Ήταν τα ίδια με αυτά που μαγείρευαν στη Μικρά Ασία; Εσείς εξακολουθείτε να μαγειρεύετε τα ίδια φαγητά;
5. Τι θυμόσαστε από τη γειτονιά σας, τη Νέα Ιωνία, όταν ήσασταν παιδί; Πώς ήταν τα σπίτια Υπήρχαν δρόμοι, πλατείες, παιδικές χαρές, σχολεία, μαγαζιά;
6. Πώς νιώθετε για τις αλλαγές που έγιναν στη γειτονιά σας; Σας αρέσουν ή όχι;
7. Θέλατε ποτέ να φύγετε από τη Νέα Ιωνία και γιατί;

Ενότητα 4: Εργασία – διασκέδαση

1. Όταν ήσασταν παιδί, δούλευαν και οι δύο γονείς σας; Τι δουλειά έκαναν; Εσείς δουλεύατε όταν ήσασταν παιδί;
2. Ήταν ευχαριστημένοι οι γονείς σας από τη δουλειά τους εδώ; Αντιμετώπιζαν κάποια προβλήματα; Σας έφταναν τα χρήματα που κέρδιζαν για τις ανάγκες της οικογένειας σας;
3. Πώς διασκέδαζαν οι γονείς σας και οι μεγαλύτεροι; Τι είδους μουσική άκουγαν; Χόρευαν; Ποιοι ήταν οι παραδοσιακοί χοροί της Μικράς Ασίας; Ξέρετε να τους χορεύετε;
4. Ποια έθιμα των μεγάλων Χριστιανικών γιορτών που είχαν οι Μικρασιάτες τα διατηρείτε ακόμη και σήμερα;

Πίνακας 2: Ερωτηματολόγιο για πληροφορητή Β' γενιά

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με την τρίτη φάση, η οποία διήρκησε από τον Απρίλιο μέχρι και τον Ιούνιο, που είναι η λήψη των συνεντεύξεων και η δημιουργία διάφορων παιχνιδιών στο εργαστήριο της πληροφορικής.

Όλες οι συνεντεύξεις βιντεοσκοπηθήκαν, κομμάτια των οποίων μονταρίστηκαν και αποτελέσαν μέρος του ντοκιμαντέρ. Στο εργαστήριο προφορικής αφήγησης είδαμε όλοι μαζί τις βιντεοσκοπήσεις που είχαν γίνει και ζητήθηκε από τους μαθητές να επιλέξουν τμήματα των βιντεοσκοπήσεων που αναφέρονται στις θεματικές ενότητες

που είχαν δοθεί στα ερωτηματολόγια. Επόμενο βήμα ήταν να γίνει επίδειξη του λογισμικού Windows Movie Maker το οποίο χρησιμοποιήθηκε. Παρουσιάστηκαν στα παιδιά οι λειτουργίες του προγράμματος που ήταν απαραίτητες να γνωρίζουν. Αναλυτικότερα έγινε εισαγωγή των βίντεο που είχαν τραβηχτεί με την επιλογή Προσθήκη βίντεο και φωτογραφιών. Στο επόμενο βήμα οι μαθητές προχώρησαν στην επεξεργασία των βίντεο ορίζοντας σημεία έναρξης, λήξης και χρησιμοποιώντας το εργαλείο περικοπής οριοθέτησαν τα κομμάτια επιλογής τους. Από την επιλογή Τίτλος, Τίτλοι τέλους πρόσθεσαν τίτλους αρχής και τέλους και με την επιλογή Προσθήκη μουσικής επένδυσαν μουσικά το ντοκιμαντέρ. Οι μαθητές και σε αυτή την περίπτωση συμμετείχαν ενεργά και με καθοδήγηση ολοκλήρωσαν την τεχνική επεξεργασία.

Παράλληλα με τις συνεντεύξεις οι μαθητές επισκέφθηκαν τα προσφυγικά της Νέας Ιωνίας Βόλου. Η πρόεδρος του συλλόγου Εγγλέζονήσι ξενάγησε τους μαθητές στην περιοχή και τους μίλησε για τον τρόπο με τον οποίο εγκατασταθήκαν και ενσωματώθηκαν οι πρόσφυγες στην τοπική κοινωνία.

Στο εργαστήριο της πληροφορικής οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με το λογισμικό Hot Potatoes και δημιούργησαν ασκήσεις αξιολόγησης. Έφτιαξαν σταυρόλεξα, ασκήσεις αντιστοιχήσεις και κουίζ. Τους δόθηκαν συγκεκριμένες οδηγίες για να μπορέσουν να αποθηκεύσουν τις δημιουργίες τους ως ιστοσελίδες, και να διαμορφώσουν διάφορες επιλογές, όπως χρώματα, τίτλοι κουμπιών, μηνύματα στα ελληνικά. Όλες αυτές οι ασκήσεις ενσωματώθηκαν στον ιστότοπο.

Επίσης τα λογισμικά Scratch και Gimp χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία ενός παιχνιδιού puzzle. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε δυο ομάδες. Η κάθε ομάδα κατέβασε μια φωτογραφία από το διαδίκτυο σχετική με τη θεματολογία του σεναρίου. Στη συνέχεια η φωτογραφία κόπηκε σε κομμάτια puzzle αξιοποιώντας τις δυνατότητες του λογισμικού Gimp. Μετά από αναζήτηση στον ιστότοπο του scratch οι μαθητές κατέβασαν το πρόγραμμα Jigsaw Puzzle το οποίο και μετέτρεψαν ώστε να ενσωματώσουν τις δικές τους φωτογραφίες.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση ως βασικό στοιχείο της διδακτικής διαδικασίας, αποτελεί κυρίως μέσο ανατροφοδότησης της διδασκαλίας αφού πληροφορεί για την επιτυχία ή την αποτυχία των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων καθώς και για την αποτελεσματικότητα των ακολουθούμενων στρατηγικών.

Η συγκεκριμένη δουλειά είναι αποτέλεσμα της καλής συνεργασίας εκπαιδευτικών, μαθητών, συλλόγου γονέων - κηδεμόνων και ανθρώπων που θέλησαν με τη συμμετοχής τους να βοηθήσουν την προσπάθειά μας να διατηρήσουμε ένα σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία. Υπήρξαν εξωτερικοί συνεργάτες που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά μας και με την εμπειρία τους και την επιστημονική τους κατάρτιση ήταν αρωγοί στην προσπάθειά μας. Για παράδειγμα η συμμετοχή γονέα, ιστορικού στο κέντρο έρευνας προφορικής ιστορίας μας βοήθησε στη μεθοδολογία επεξεργασίας των ιστορικών πηγών όπως και η συνδρομή μέλους του συλλόγου των Ιώνων και συνταξιούχου σχολικού συμβούλου που παρουσίασε με συγκλονιστικό τρόπο στους μαθητές τις δικές του μνήμες για την εγκατάσταση των προσφύγων στη Μαγνησία, όπως τις περιγράφει στο βιβλίο του. Τέλος πολύτιμη ήταν η βοήθεια γονέων στη μετακίνηση των μαθητών προκειμένου να πάρουν τις συνεντεύξεις και να τις βιντεοσκοπήσουν. Ο συντονισμός και η αποτελεσματική συνεργασία όλων αυτών των

μελών της σχολικής μας κοινότητας θεωρούμε ότι αποτέλεσε στοιχείο έμπνευσης και για τους ίδιους τους μαθητές.

Για τη διαπίστωση του βαθμού και της έκτασης τόσο της επίτευξης των διδακτικών στόχων όσο και της συμμετοχής και της δραστηριότητας των μαθητών επιλέχθηκαν οι παρακάτω τεχνικές:

α. Αξιολόγηση γνωστικών στόχων.

Οι ασκήσεις αξιολόγησης που είχαν δημιουργήσει οι μαθητές με το λογισμικό hot potatoes χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση των γνωστικών στόχων.

β. Αξιολόγηση συμμετοχής και δραστηριοποίησης των μαθητών

Η ποικιλία των δράσεων έδινε την ευκαιρία σε όλους τους μαθητές να δραστηριοποιηθούν περισσότερο ή λιγότερο ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Παρουσίασαν ενεργή συμμετοχή κατά την ανάπτυξη του ιστότοπου γιατί ενθουσιάστηκαν με την ιδέα ότι με την καθοδήγηση και τη σωστή συνεργασία θα αποκτήσουν και εκείνοι το ρόλο του προγραμματιστή και το τελικό προϊόν θα είναι αποτέλεσμα δικής τους δουλειάς. Επιπλέον κατά τη διάρκεια της λήψης των συνεντεύξεων συγκινήθηκαν από τις αφηγήσεις των πληροφορητών, κυρίως της γιαγιάς Μακρίνας, που με εντυπωσιακό τρόπο τους περιέγραφε τα όσα πέρασε. Κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του βιντεοσκοπημένου υλικού προκειμένου να δημιουργήσουν το ντοκιμαντέρ οι μαθητές σχολίαζαν θετικά και αρνητικά σημεία των λήψεων δημιουργώντας μια ευχάριστη ατμόσφαιρα. Όσο περνούσε ο καιρός και έβλεπαν να μορφοποιούνται τα τελικά προϊόντα (ιστότοπος, ντοκιμαντέρ) αυξήθηκε το ενδιαφέρον τους.

γ. Αξιολόγηση του προγράμματος από τους μαθητές

Στο τέλος κάθε διδακτικής ώρας στο εργαστήριο προφορικής αφήγησης οι μαθητές κατέγραφαν τις εντυπώσεις τους στο προσωπικό τους ημερολόγιο. Αυτό βοηθούσε στο να γνωρίζουμε κάθε φορά την άποψη που είχαν εκείνοι για τη διαδικασία.

Στο τέλος του προγράμματος, σε ανοιχτή συζήτηση, οι μαθητές αξιολογώντας τη διαδικασία έγραψαν στον πίνακα λέξεις ή φράσεις που θα χαρακτήριζαν την εμπειρία που έζησαν το χρονικό διάστημα της υλοποίησης του προγράμματος. Μερικές από τις φράσεις που καταγράψαν είναι: “Δεν βαρέθηκα!”, “Χαίρομαι που κατάφερα να φτιάξω τις δικές μου ιστοσελίδες”, “Ήρθα πιο κοντά με τους συμμαθητές μου”, “Δεν κουράστηκα για να μάθω”, “Ενίωσα χρήσιμος”.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΔΕΠΠΣ (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών*. ΦΕΚ Αναλυτικό πρόγραμμα Σπουδών Ιστορίας Δημοτικού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. (2004). *Η Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Ρεπούση, Μ. (2007), «Ιστορικός εγγραμματισμός και σχολικά εγχειρίδια ιστορίας». Στο Ματσαγγούρας Ηλίας (επιμ.), *Σχολικός εγγραμματισμός. Λειτουργικός, κριτικός, επιστημονικός*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Τζιμογιάννης Α., Λαδιάς Α., Λιακοπούλου Ε., Τσάκαλης Π., Τσιωτάκης Π. (2011). *Το Πρόγραμμα Σπουδών για τον Πληροφορικό Γραμματισμό στο Δημοτικό - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό*. ΥΠΔΒΜΘ.

Papert S. (1993B). *"The Children's Machine. Rethinking School in the age of the Computer.* Basic Books